

Onko maantiede luonnontiede?

Juhani Hakala esitti Maantieteen päivillä 1989 Vaasassa (Terra 102: 1):

»Hyvin masentavan kuvan koulumaantieteen nykyisestä alennustilasta saa myöskin siitä mietinnöstä, joka äskettäin valmistui matemaattis-luonnontieteellisen perusselvityksen komitean työn tuloksena. Eri oppiaineiden analyyseissä maantiede mainitaan ainoastaan otsikoissa, kun taas matematiikka, fysiikka ja tietotekniikka kuvataan sisällöiltään yksityiskohtaisesti alaste-yläaste-lukiotasoin. Koska komiteassa ei maantieteen edustusta ollut lainkaan, puuttui myöskin käytännön asiantuntemus.»

Tämä on hyvin oireellista. Maantieteilijät syöivät omaa keitostaan. Maantieteilijät ovat yhä enemmän irtautuneet luonnontieteistä. Kahdessa maantieteen laitoksessa (Oulu ja Joensuu) ei ole luonnonmaantieteen professuuria.

Kulttuurimaantieteen ekspansio tapahtui luonnontieteiden siivellä 1960- ja 1970-luvuilla. Täytettäessä suunnittelumaantieteen ja yleis- ja alue- maantieteen professorin virkoja (HY ja OY) käytettiin vain kulttuuri- ja talusmaantieteilijöitä asiantuntijoina. Kotimainen asiantuntija ei pitänyt luonnonmaantieteilijöitä edes pätevinä yleis- ja aluemaantieteen virkaan. »Viime aikoina on ns. »uudessa maantieteessä», jota kutsutaan usein kriittiseksi tai radikaaliksi maantieteeksi, kehittynyt edellä esiteltystä poikkeava aluemaan-

tiedekäsitys. Siinäkin aluetta ja laajemmin myös maapalloa tarkastellaan ihmistieteenä eli maapalloa ihmisen kotina.» (Ote prof. R. Helteen Oulun yliopiston luonnontieteelliselle tiedekunnalle antamasta lausunnosta).

Kulttuurimaantieteilijät ohjailevat ja suuntaavat professoreina myös luonnonmaantieteen professorin viran täyttöä (TY) määrittelemällä viran opetusalan. Myöhemmin ehdollepanoa tehtäessä sitten seliteltiin luonnonmaantieteen sisältöä ja tulkittiin selektiivisesti asiantuntijalausuntoja.

Muiden alojen edustajat ovat huomanneet tämän, ja yllä mainitun komitean kokoonpanoa määriteltäessä ei maantieteilijöitä luettu luonnontieteilijöiksi.

Saataisi olla eduksi kohottaa maantieteen profiilia luonnontieteenä. Tämä edellyttäisi luonnonmaantieteellisen tutkimuksen vahvistamista, laboratorioita ja vankkaa luonnontieteellistä koulutustaustaa. Tämä tulisi ymmärtää myös kulttuurimaantieteilijöiden heidän järjestellessään maantieteen asioita. Vain rusinoiden poimiminen luonnontieteiden pullasta saattaa ennen pitkää kostautua esim. koulun tuntijakoja uudelleen määriteltäessä.

MATTI SEPPÄLÄ

Maantieteen laitos, Helsingin yliopisto